

פרסונה שלישית-קלאודיה אידן

ב- "אקט היסוד" של האסכולה לאקאן מתייחס להדרכה כמרכיב מהותי של הפסיכואנליזה הטהורה ומדגיש שעל הקריטריונים שלה להיות שונים מהרושם של כולם או מהדעה הקדומה של כל אחד. בצורה זו הוא מחלץ את ההדרכה מקריטריון אוניברסלי או מדעה קדומה ומותיר אותה כביטוי להחלטה אישית וכבחירה עצמית של המדריך. ההדרכה אף היא נשענת על ההעברה. אנו יכולים אפוא לשאול עצמנו האם גם ההדרכה מעמידה את המדריך במקום דומה לזה של האנליטיקאי?

לאקאן משיב על כך ב-"פונקציה ושדה של הדיבור והשפה בפסיכואנליזה": "המדריך מבטא... **ראיה שנייה** שגורמת לכך שמבחינתו ההתנסות תהיה מלמדת כפי שתהיה מבחינת המודרך. המודרך ממלא תפקיד של פילטר... וכך מוצגת בפני המדריך סטריאוגרפיה שכבר הוכנה המבליטה את שלושת או ארבעת המשלבים שבהם ניתן לקרוא את הפרטיטורה המכוננת באמצעות שיח זה... אילו המודרך יכול להיות ממוקם על ידי המדריך בעמדה סובייקטיבית שונה מזו הכרוכה במונח המאויים של קונטרול [control] (שהוחלף לטובה בשפה האנגלית לסופרוויזיה, אך רק בשפה האנגלית), הפרי הטוב ביותר שהוא היה יכול לקטוף מתרגיל זה היה ללמוד לשמור בעצמו על עמדה של **סובייקטיביות שנייה** שהמצב מעמיד בה את המדריך מלכתחילה"^[1].

ז'.א.מילר מציג^[2] את מנגנון ההדרכה בדומה לזה של הפאס כמנגנון של דה-קונטקסטואליזציה של ההתנסות האנליטית. נקודה זו של דה-קונטקסטואליזציה מבליטה לדעתי את כינון מקומה של הפרסונה השלישית בשני המקרים. פרסונה שלישית זו מהווה ראיה או סובייקטיביות שניות, כלומר נוספות, או כפי שהוא מכנה אותה באחת מהרצאותיו באוניברסיטת קולומביה בארה"ב, כ- "**הקשבת-על**"^[3]. האופן שבו לאקאן מדגיש היבט זה של שניות או הקשבת-על, מבדיל בינם לבין מקומו של האנליטיקאי בשיח האנליטי, באף אחד משני המקרים, מקומה של הפרסונה השלישית בדמות המדריך או בדמות הקרטל של הפאס, אינו ממלא את מקומו של האנליטיקאי, או במילים אחרות – של סוכן השיח תחת הנדמה של אובייקט a.

האנליזה וההדרכה הן התנסויות המזינות זו את זו בנוגע ליחס אל הידע. העמדה שהמודרך יכול לנקוט מול המדריך יכולה להביא להצגת מקרה בצורה כזו שייחשף היבט של עמדה סובייקטיבית בסיסית שאינו נוגע בהכרח להתמקמות המודרך כאנליטיקאי מול אותו אנליזנט שעל אודותיו מתנהלת ההדרכה.

וינייטה: כרקע, נציין שאצל המודרכת היה משקל רב למונח שאביה השתמש בו כדי להתייחס אליה. היא פירשה את איוויו של האב כאיוויו לבן, מי שכמובן נושא את האינטליגנציה והידע. מונח זה של האב קבע קו פרשת מים מחשבתית בין עמדות מיניות (היות בן או בת), מצד אחד ובין היות הבת ילידת המקום והיות שאר חברי המשפחה ילידי ארצות אחרות, מצד אחר. מונח זה לבש גרסאות שונות שניתן אולי לצמצמן לרעיון "להיהפך קטנה, לא יודעת וחסרת ערך". נקודה זו עברה גלגולים רבים באנליזה. לאחר מפגש הדרכה מסוים חל מפנה מכריע אצל המודרכת. באותו מפגש הדרכה דובר על מקרה עם תופעות

סכיזופרניות: ברגעים מסוימים הייתה מופיעה אצל האנליזנט שלה הילה שהקיפה את גופו, איבר מינו היה מתכווץ וראשו היה מתנתק לכאורה. השאלה הייתה כיצד אותו אנליזנט יכול להבנות לעצמו קונסיסטנטיות גופנית, מה יכול לשמש סינתום. האנליטיקאית/המודרכת, במקום שתשים את הדגש על תרגום התופעות בממד הסמלי כביטוי לשיסוע הסובייקט, כביטוי לקונפליקט, חשבה על דרך ליצור דימוי גופני מאוחד. מחוות-פנים של המדריך שלוהו בשתיקה, היכה את המודרכת כברק והטיח אותה אל מבטו של אביה ואל המונח שהאב נהג להשתמש בו. בהדרכה עצמה לא היה כל דיבור על כך. יש לציין שהמבט האבהי מהווה ציר מרכזי בהווייתה של המודרכת. התנסות זו הפכה כמובן לחומר יקר ערך באנליזה שלה, שאפשר לעבד פן נוסף, הנוגע לממד הסיפוק שבהקטנת עצמה ובהצגת עצמה כלא יודעת וכחסרת ערך.

מחוות-פניו של המדריך פעלה כ"הקשבת-על" לשיח של המודרכת ולנקודת המוצא שממנה דיברה, גם אם הדגש על המקרה שהביאה לא היה המתאים ביותר להכוונת הריפוי ולמציאת פתרון מצדו של האנליזנט שלה.

[1] ז'.לאקאן, *Fonction et champ de la parole et du langage en*

Écrits, psychanalyse, עמ' 253.

ההדגשות שלי.

[2] ז'.א.מילר, *El banquete de los analistas*, עמ' 385

[3] הקשבת על [superaudition] לאקאן יוצר משחק מילים

. בין supervision לבין superaudition.